

for trin. Naturligvis er vi nødt til på et vist niveau at arbejde med konfluente relationer. Ligningssystemerne skal jo løses. Og det gør heller ikke noget, når man kan se, på hvilket grundlag man har løst sine ligninger. Men det foreliggende grundlag er utilfredsstillende.

Kapitlet bliver ikke dermed uinteressant. Men sættet af ræsonnementer omkring mulige forløb – i.e. den dynamiske analyse som præger kapitlet – bliver svært at trænge igennem og vurdere.

Resultatet er da også, at man ikke føler sig overbevist om konklusionerne, når det f.eks. p. 243 hedder: »If the system, by nature, was entirely unstable, any economic policy would be doomed to failure ...« Hvorfor dog det?⁵ Kan forf. udelukke, at den parameterkonstellation (struktur), som fører til manglende stabilitet, kunne »drejes« ved økonomisk politik og gøre systemet stabilt – eller »mere stabilt«.

I øvrigt kan tilføjes, at det er måske ikke så helt afgørende, om et system er stabilt. Hastigheden mod det ekstreme må vel i hvert fald tages i betragtning – som al vækstteori har lært os. Og hertil kommer, at den manglende stabilitet kan være et resultat af, at forf. jo udelukker mangt og meget, f.eks. kunne introduktionen af penge, ikke alene som en strøm (som hos forf.), men tillige som en beholdning, måske give vigtige modifikationer, jfr. Patinkin.

Der er megen skarpsindig analyse i kapitlet. Men grundlaget er, som det ses, lovlig

5. Det er i øvrigt besynderligt, at vi få linjer efter hører, at »... the capitalist system calls for extra-economic control to steer the system«. Men er »extra-economic control« ikke netop økonomisk politik? Hvordan kan de to udsagn forenes?

spinkelt. En af de vigtigste konklusioner er dog værd at fremhæve – og den holder formentlig uafhængig af det anførte: Betydningen af rentens træge bevægelser, jfr. lønnen hos Keynes og Kaldor. Her tror jeg, forf. *analytisk* har fat i noget meget vigtigt. Endnu engang sender jeg en venlig tanke til Wicksell – og det kunne forf. også have gjort!

Bogens afsluttende kap. XI hedder »Conclusion«. Bortset fra at overskriften nok burde have været sat i pluralis, er det både en klar og god sammentrængning.

P. Nørregaard Rasmussen

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Bog anmeldelse

ERIK GØRTZ og JØRGEN DRUD HANSEN, red.:

Indeksteori. Odense: Odense Universitetsforlag, 1977. 169 pp.

Med denne bog foreligger der nu en samlet fremstilling på dansk af indeksteoretiske spørgsmål, skrevet med henblik på undervisning i økonomi og samfundsbeskrivelse ved universiteter og andre højere læreanstalter. Den inkorporerer de væsentligste afsnit af den lille bog om indeksproblemer, der udkom i 1959 under redaktion af Arne Jensen og Anders Ølgaard, men der er kommet 10 nye kapitler til – dels ajourført undervisningsmateriale, dels forskningsbidrag fra Odense-økonomernes hånd. Som titlen angiver, er der tale om en overvejende teoretisk fremstilling: beskrivende stof om fremgangsmåder ved og resultater af praktiske indeksberegninger er stort set udeladt. Hovedvægten ligger på analyse af forbrugsvareprisindeks.

Ølgaard lægger for med et (nyt) introduktionskapitel, hvor grundproblemer og problemstillinger præsenteres i en meget pædagogisk form. Derefter følger et par kapitler

for trin. Naturligvis er vi nødt til på et vist niveau at arbejde med konfluente relationer. Ligningssystemerne skal jo løses. Og det gør heller ikke noget, når man kan se, på hvilket grundlag man har løst sine ligninger. Men det foreliggende grundlag er utilfredsstillende.

Kapitlet bliver ikke dermed uinteressant. Men sættet af ræsonnementer omkring mulige forløb – i.e. den dynamiske analyse som præger kapitlet – bliver svært at trænge igennem og vurdere.

Resultatet er da også, at man ikke føler sig overbevist om konklusionerne, når det f.eks. p. 243 hedder: »If the system, by nature, was entirely unstable, any economic policy would be doomed to failure ...« Hvorfor dog det?⁵ Kan forf. udelukke, at den parameterkonstellation (struktur), som fører til manglende stabilitet, kunne »drejes« ved økonomisk politik og gøre systemet stabilt – eller »mere stabilt«.

I øvrigt kan tilføjes, at det er måske ikke så helt afgørende, om et system er stabilt. Hastigheden mod det ekstreme må vel i hvert fald tages i betragtning – som al vækstteori har lært os. Og hertil kommer, at den manglende stabilitet kan være et resultat af, at forf. jo udelukker mangt og meget, f.eks. kunne introduktionen af penge, ikke alene som en strøm (som hos forf.), men tillige som en beholdning, måske give vigtige modifikationer, jfr. Patinkin.

Der er megen skarpsindig analyse i kapitlet. Men grundlaget er, som det ses, lovlig

5. Det er i øvrigt besynderligt, at vi få linjer efter hører, at »... the capitalist system calls for extra-economic control to steer the system«. Men er »extra-economic control« ikke netop økonomisk politik? Hvordan kan de to udsagn forenes?

spinkelt. En af de vigtigste konklusioner er dog værd at fremhæve – og den holder formentlig uafhængig af det anførte: Betydningen af rentens træge bevægelser, jfr. lønnen hos Keynes og Kaldor. Her tror jeg, forf. *analytisk* har fat i noget meget vigtigt. Endnu engang sender jeg en venlig tanke til Wicksell – og det kunne forf. også have gjort!

Bogens afsluttende kap. XI hedder »Conclusion«. Bortset fra at overskriften nok burde have været sat i pluralis, er det både en klar og god sammentrængning.

P. Nørregaard Rasmussen

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Bog anmeldelse

ERIK GØRTZ og JØRGEN DRUD HANSEN, red.:

Indeksteori. Odense: Odense Universitetsforlag, 1977. 169 pp.

Med denne bog foreligger der nu en samlet fremstilling på dansk af indeksteoretiske spørgsmål, skrevet med henblik på undervisning i økonomi og samfundsbeskrivelse ved universiteter og andre højere læreanstalter. Den inkorporerer de væsentligste afsnit af den lille bog om indeksproblemer, der udkom i 1959 under redaktion af Arne Jensen og Anders Ølgaard, men der er kommet 10 nye kapitler til – dels ajourført undervisningsmateriale, dels forskningsbidrag fra Odense-økonomernes hånd. Som titlen angiver, er der tale om en overvejende teoretisk fremstilling: beskrivende stof om fremgangsmåder ved og resultater af praktiske indeksberegninger er stort set udeladt. Hovedvægten ligger på analyse af forbrugsvareprisindeks.

Ølgaard lægger for med et (nyt) introduktionskapitel, hvor grundproblemer og problemstillinger præsenteres i en meget pædagogisk form. Derefter følger et par kapitler

om rangordning af indeks. Kapitel II er Frisch's forlængst klassiske fremstilling, der også var med i 1959-bogen. I kapitel III – også det en ganganger – viser Ølgaard, hvorfor man ikke generelt kan regne med, at Laspeyres-prisindekset er en øvre og Paasche-indekset en nedre grænse for det indifferensbestemte prisindeks; rangordningen afhænger af indifferenskortets nærmere form. Fremstillingen i dette kapitel kunne have været mere klar og pædagogisk og bliver det forhåbentlig i næste udgave. Han kunne have startet med en geometrisk illustration af det indifferensbestemte indeks i et indifferenskort (det mangler hos Frisch). Det havde også været let at vise – i stedet for blot at postulere – at Laspeyres- og Paasche-indekset begge må ligge på samme side af 1, når præferencerne er konsistente. Og en geometrisk bestemmelse af indeksene som forhold mellem to linjestykker ville have lettet vejen til konklusionen (det kommer først i kapitel IV).

Forholdet mellem Laspeyres- og Paasche-indekset tages nærmere op til behandling – med benyttelse af substitutions- og indkomstelasticiteter – af Erik Gørtz i kapitel IV. Han viser, at homotetiske præferencer (udgiftsproportionalitet) er en nødvendig og ikke blot en tilstrækkelig betingelse for det »normale« tilfælde, at Laspeyres-indekset er større end eller lig med Paasche-indekset. Analysen er stringent nok; men her som andetsteds i bogen efterlyser man en generalisering til flere end 2 varer. I det næste kapitel (V) viser Gørtz, at det indifferensbestemte indeks altid er lavere end eller lig med Laspeyres-indekset, medens Paasche-indeksets placering i relation til de to andre er uvis. (De kvantitative forskelle mellem Laspeyres- og Paasche-indekset på den ene side og den »sande« inflationsrate som udtrykt ved det

indifferensbestemte indeks på den anden side tages op senere i kap. VIII, hvor Jørgen Drud Hansen beskriver dette »misvisningsproblem« under specielle forudsætninger). Dette resultat er af praktisk relevans for valg af prisindeks ved dyrtidsregulering af lønningerne: et La-indeks giver en sikker overkompensation for prisstigninger, medens et Pa-indeks kan medføre større eller mindre fordel, mest sandsynligt dog direkte underkompensation. Det rækker ikke væsentligt ved disse konklusioner, om man – som Drud Hansen gør i kapitel VI – udvider problemstillingen ved at betragte fritid som et forbrugsgode.

Kapitel VII (af Per Andersen) behandler kort et beslægtet problem: hvilke allokeringsvirkninger valget af indekstype har for en virksomhed, hvor den af en monopolmyndighed tilladte pris indekseres på grundlag af virksomhedens egne omkostninger.

Problemerne omkring tests til vurdering af forskellige indekstyper er omtalt i et historisk kapitel (IX) af Ølgaard. Det er optrykt fra 1959-bogen. Siden da er der sket mere på dette område; en nyttig oversigt i lys af nyere litteratur er givet af Gørtz i kapitel X.

Efter et kort kapitel (XI) af Per Andersen om den nære sammenhæng mellem konsumentrente-begrebet og indeksteorien er vi nået frem til de vigtige, men ubehagelige problemer omkring smags- og kvalitetsændringer. De er taget under behandling af Niels G. Bolwig i kapitel XII, der giver et (overvejende verbalt) referat af nogle hovedsynspunkter fra Fisher & Shell's bog fra 1972. Han gør rede for, hvordan det sande (indifferensbestemte) leveomkostningsindeks i princippet kan defineres, når der skal tages

hensyn til ændringer i præferencerne eller varekvaliteterne – Laspeyres-indekset mister da sin relevans som approximation – men bortset herfra bliver man ikke så meget klogere af denne korte fremstilling. Kapitlet trænger til en væsentlig udbygning i næste udgave, hvis det skal kunne »bruges til noget«.

Kapitlerne XIII-XV – om kædeindeks, bytteforholdet i udenrigshandelen og mængdeindeks, alle skrevet af Anders Ølgaard – går igen fra 1959-bogen, idet dog de interessante betragtninger over kædeindeks som approximation er blevet uddybet. Nyt er det sidste kapitel (XVI), hvor Drud Hansen på klar og anskuelig måde behandler mængdeindeks ved nationalindkomstmålinger og herunder får lejlighed til at trække nogle linjer tilbage i bogen for at påpege sammenhænge mellem de enkelte afsnit og deres sammenhæng.

Bogen som helhed må siges at være en værdifuld tilvækst til den økonomiske lærebogslitteratur; den afhjælper et savn og vil forhåbentlig vinde indpas ved mange nordiske universiteter – helt eller delvis, for dens forfattere har sørget for, at dens enkelte hovedafsnit kan læses uafhængigt af hinanden. Bogen er velkomponeret og dækker mange indeksproblemer i god indbyrdes balance, der er ikke flere gentagelser end godt er, og de fleste afsnit er pædagogisk meget vellykkede. På enkelte punkter bruger de mange forfattere dog forskellig terminologi (dualitet/faktorombytningskriteriet; udgiftsproportionalitet/homotetiske præferencer – det sidste er i øvrigt ikke ordentligt defineret). Og bogen har én principiel mangel: flere væsentlige kapitler opererer kun med 2 goder. Det er der naturligvis gode pædagogiske grunde til, når det drejer sig om en lærebog.

Men på den anden side bliver resultaterne ret uinteressante, når det er uvist, om de holder generelt for flere end 2 goder. I hvilket omfang dette er tilfældet, burde i det mindste have været oplyst i fodnoter med henvisninger til beviser i speciallitteraturen.

Sven Danø

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Nye danske bøger

BALLING, MORTEN: *Styring af pengeinstitutter.*

Grundlag for finansiel ledelse af danske banker og sparekasser. København: G.E.C.

Gad, 1978. 483 pp.

NT 78-1001

Bogens emne er finansiel styring af banker og sparekasser. Den er opdelt i kapitler om styring af henholdsvis likviditet, udlån, indlån, valutapositioner, obligationsportefølje, aktieportefølje, garantier, fysiske anlægsaktiver, egenkapitalens størrelse og form, udbyttet og skattebetalinger. Hvert kapitel er opbygget således, at først gennemgås hvad der betegnes de faste baggrundsfaktorer (fx lovgivningsbestemmelser), derefter variable baggrundsfaktorer (opdelt efter hvem der øver indflydelse på dem), derefter handlingsparameterne og til sidst udformes et forslag til beslutningsgrundlag. Bogens formål er at give en ud fra styringssynspunkter systematisk gennemgang af det store institutionelle stof, der knytter sig til det danske pengemarked; fremstillingen bygger på, men søger ikke at fremstille den økonomiske teori herom, derimod henvises der til den i form af litteraturoplysninger.

BUNNAGE, DAVID OG BIRTHE HEDEGAARD: *Voksenuddannelse.* Socialforskningsinstituttet, Publikation nr. 81. København: Teknisk Forlag, 1978. 310 pp. Kr. 34,00.

NT 78-1002